

Aan de vaste Kamercommissie voor Economische Zaken

i.a.a. Staatssecretaris van Economische Zaken en de
verantwoordelijke gedeputeerden van de 12 provincies

Datum 3 september 2015
Behandeld door W.J. Hellevoort
Doorkiesnummer 06 5429 5146
Onderwerp Algemeen Overleg PAS

Geachte heer/mevrouw,

Op 9 september 2015 is er een Algemeen Overleg over de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Met deze brief willen Natuurmonumenten en LandschappenNL graag enkele punten over de voortgang van de PAS bij u onder de aandacht brengen.

Soms lijkt het alsof de problematiek rond de PAS vooral een provinciale aangelegenheid is geworden. Wat ons betreft is dat niet het geval. Juist het rijk heeft de (eind)verantwoordelijkheid de N2000 doelen te realiseren. Het rijk heeft er belang bij dat de landbouw duurzamer wordt, waardoor de PAS effectief kan worden. De vraag is dan ook in hoeverre het rijk – i.c. de Staatssecretaris van EZ – zich wil inzetten dat provincies hun afspraken (kunnen) nakomen en N2000 doelen worden gehaald. Hoewel we erkennen dat de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de maatregelen een provinciale aangelegenheid is, zien wij wel de noodzaak voor centrale regie, en daarmee een rol voor de staatssecretaris. Hiertoe zien wij een aantal maatregelen die bijdragen aan een optimale rolverdeling tussen rijk en provincies, zodat de doelstellingen van de PAS – waar onder verlaging van de stikstof uitstoot – kunnen worden behaald.

Vrijgegeven ontwikkelruimte

Zoals verwacht is er bij inwerking treden van de PAS op 1 juli jl. een grote run ontstaan op de beschikbare ontwikkelruimte voor bedrijven. Deze ontwikkelruimte geeft bedrijven de mogelijkheid extra activiteiten te ontplooiën die nog meer stikstofdepositie tot gevolg hebben.

Op 10 augustus waren er al meer dan 1300 aanvragen ingediend. Op 2 juli was voor het eerste gebied (Alde Feanen) de grens van 95% van de beschikbare ontwikkelruimte al bereikt. Die grens is intussen al voor minstens 12 gebieden bereikt. Nota bene: het betreft hier de ontwikkelruimte voor de komende 6 jaar!

In de tussentijd is er nog nagenoeg geen zicht op genomen brongerichte maatregelen, die zorgen voor herstel van stikstofgevoelige natuur.

Zoals wij in onze zienswijze hebben aangegeven, zou er pas ontwikkelruimte beschikbaar moeten komen, wanneer beoogde brongerichte en herstelmaatregelen een positief effect

op de natuur laten zien. Aangezien dit jaren kan duren zou een minimale ondergrens moeten zijn dat de betreffende maatregelen in ieder geval aantoonbaar zijn genomen. Daarvan is geen sprake.

Met het vergeven van het overgrote deel van de ontwikkelruimte wordt ook de mogelijkheid ontnomen om eventuele tegenvallende resultaten van de bron- en herstelmaatregelen te compenseren. Immers, de "vervuilingsrechten" voor de komende 6 jaar zijn al vergeven. De kans dat de beoogde afname van stikstofvervuiling wordt gehaald is hiermee weer kleiner geworden. Een gefaseerde uitgifte van ontwikkelruimte, zoals door ons in onze zienswijze bepleit en zoals door Noord-Brabant gehanteerd, voorkomt onnodige tegenvallers, waardoor de doelen niet gehaald worden.

Natuurmonumenten en LandschappenNL vragen rijk en provincies alsnog een fasering aan te brengen in de uitgifte van ontwikkelruimte, in die gebieden waar deze ruimte nog niet volledig is vergeven. In een groot aantal gebieden kan daarmee alsnog het risico worden verkleind dat tegenvallende resultaten niet meer kunnen worden gecompenseerd.

Verwerken zienswijze in definitieve PAS niet overal voldoende

Uit de tekst van de definitieve PAS lezen wij dat diverse van onze opmerkingen en aanbevelingen ten aanzien van de gebiedsanalyses niet of gedeeltelijk zijn overgenomen. Voor wat betreft de detailopmerkingen zullen wij hierover met het rijk en de betreffende provincies in contact treden. De volgende punten leggen we echter aan u voor:

- In de maatregelen genoemd in de gebiedsanalyses wordt niet altijd gebruik gemaakt van de laatste inzichten uit de wetenschappelijke wereld of van onze terreinkennis. Zo wordt bijvoorbeeld in de gebieden Oldenzaal, Dinkelland en Vecht- en beneden Reggegebied onze terreinkennis niet aanvaard en in diverse andere gebieden worden recente onderzoeksresultaten niet meegenomen bij de afweging en timing van maatregelen. In bijv. de Sallandse Heuvelrug (waar EZ trekker is) is op onze opmerkingen in zijn geheel niet gereageerd.
- Op belangrijke punten houden provincie/EZ vol dat er eerst vervolgonderzoek moet komen, terwijl de landelijke bewijslast er al is (o.a. De Wieden, Witte Veen). Dit druist in tegen het voorzorgprincipe van N2000, maar bovenal: de natuur kan niet langer wachten. Monitoring dient dus niet te worden ingezet om de bewijslast boven tafel te krijgen van reeds bekend onderzoek – het kwaad zal dan al zijn geschied – maar is des te belangrijker voor het meten van de voortgang van (effecten van) maatregelen.
- Voor een aantal gebieden zijn nog geen werkbare maatregelen opgenomen (bijv. Naardermeer en Oostelijke Vechtplassen), worden complexe (met name hydrologische) herstelmaatregelen niet geprioriteerd (bijvoorbeeld landgoed Brummen) of zijn de doelen niet voldoende geconcretiseerd (bijvoorbeeld Bekendelle). Het is voor ons als beheerder in deze gebieden nauwelijks mogelijk goede, afrekenbare werkafspraken te maken, terwijl de tijd dringt.

Natuurmonumenten en LandschappenNL vragen het Rijk op zeer korte termijn voldoende capaciteit beschikbaar te stellen (en waar nodig hier ook bij provincies op aan te dringen) om bovengenoemde problemen en inzichten alsnog op te lossen en in de gebiedsanalyses te verwerken en hierbij de kennis en ervaring van de terreinbeheerders als leidraad te hanteren.

Uitvoeringsproblemen met provincies

We verwachten dat er de komende jaren voortdurend technisch-organisatorische aspecten zullen zijn die vragen om korte lijnen, pragmatisme en consequent handelen. We hebben rondom de PAS al gemerkt dat ondanks de goede wil van betrokkenen, het in 12 provincies uitvinden van wielen en uitwerken van zakelijke aspecten een enorme

inspanning vergt. Ondanks al die inspanningen dreigt een lappendeken van spelregels en afspraken te ontstaan. Wij zijn hierover in gesprek, maar onze zorgen betreffen met name nog de volgende punten:

- *Er is nauwelijks coördinatie op het staatssteunproof maken van de manier van vergoeden van PAS gerelateerde kosten.* Wij kunnen geen beschikkingen accepteren die niet aan deze voorwaarde voldoen omdat we dan onaanvaardbare juridische en financiële risico's nemen.
- Het principe is geaccepteerd dat alle kosten die wij maken om PAS maatregelen te kunnen nemen, voor 100% vergoed worden. Immers, de oorzaak van dit vervuilingsprobleem ligt bij diegenen die stikstof uitstoten. Alvorens tot uitvoering te kunnen komen, moet concreet afgesproken en vastgelegd worden om welke kosten het daarbij kan gaan en welke bedragen daarbij gehanteerd zullen worden. Dit wordt door provincies verschillend opgepakt en heeft nog niet tot uitsluitel en overeenstemming geleid.
- Nu in vrijwel alle provincies de zogenaamde borgingsdocumenten door alle partijen zijn ondertekend, moeten er in veel provincies nog uitvoeringsovereenkomsten komen. Aangezien hierin tal van afspraken komen te staan die met praktische spelregels te maken hebben, is het zeer te verkiezen om als basis een gezamenlijk format te gebruiken.

Wij verzoeken u te bevorderen dat – bijvoorbeeld binnen het IPO - provincies in gezamenlijkheid en in goed overleg met terreineigenaren/beheerders vorm geven aan de technisch-organisatorische aspecten van uitvoering van PAS maatregelen. Dit staat onder grote tijdsdruk, omdat duidelijkheid omtrent deze uitvoeringsaspecten een van de voorwaarden is om te kunnen starten met uitvoering.

Reservepakketten met maatregelen noodzakelijk

Uit het voorgaande blijkt dat de (stikstof)druk op de natuur onverminderd hoog zal blijven. Het nu al opsouperen van het grootste deel van de ontwikkelruimte zal de komende jaren leiden tot een nog grotere stikstofdepositie. Dit eens te meer omdat uitvoering van de bron- en herstelmaatregelen nog op gang moet komen (als ze al alle uitgevoerd gaan worden) en het beoogde effect daarvan nog grote onzekerheidsmarges kent.

Dit betekent dat, naast een intensieve en adequate monitoring, er reservepakketten met maatregelen klaar moeten liggen die snel ingezet kunnen worden bij onvoldoende resultaat. Dit dienen geen vrijblijvende, maar afdwingbare maatregelen te zijn. Immers, wanneer deze toegepast moeten worden zal zijn gebleken dat vrijblijvende (bron)maatregelen onvoldoende hebben gewerkt. Deze reservepakketten zullen met name bestaan uit maatregelen aan de bron, want extra herstelmaatregelen zullen wij niet (kunnen) nemen. Daar zitten we nu al aan het maximum van wat ecologisch haalbaar en verantwoord is.

Natuurmonumenten en LandschappenNL verzoeken met klem om op zeer korte termijn reservepakketten met overwegend extra bronmaatregelen te formuleren en gebruiksklaar te hebben, die ingezet kunnen worden bij achterblijvende resultaten van de nu beoogde maatregelen. Wij verzoeken u te bevorderen dat de beheerders bij het opstellen van deze pakketten vanaf het begin nauw worden betrokken. Daarnaast zullen wij als beheerder nagenoeg geen extra herstelmaatregelen meer (kunnen) nemen.

Tot slot

Overwegende dat de PAS uiteindelijk moet leiden tot minder stikstof, en er op dit moment sprake van is dat de doelstellingen mogelijk niet gehaald worden, willen wij het belang van tussentijdse evaluaties nadrukkelijk onderstrepen.

Wij hopen uw Kamer met deze brief van bruikbare informatie te hebben voorzien. Wanneer u naar aanleiding van deze brief nog vragen en/ of opmerkingen heeft, kunt u natuurlijk altijd contact met ons opnemen.

Hoogachtend, mede namens LandschappenNL,

Teo Wams
Directeur Natuurbeheer Natuurmonumenten

Bijlage: zienswijze Natuurmonumenten op het ontwerp PAS van 19-02-15